

Prospects in further research grounds on development of modern medical measures and effective treatment of small pets suffering from athlete's foot.

Key words: epizootological monitoring, dogs, cats, dermatophytosis pathogens.

УДК: 636.09:616.98:578.824

ЕПІЗООТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ СКАЗУ ТВАРИН В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Савенко М.М., Труш А.М., Смолянінов В.К., к. вет. н., доценти,
 Стещенко І.І., Штагер Г.Н., ст. викладачі, Труш М.А., ветлікар
 Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків

Анотація. Протягом 2013 - 2016 років у Харківській області підтримувалась напружена епізоотична ситуація по сказу тварин. Сказ тварин у Харківській області протягом чотирьох років зустрічався в основному серед хижаків - 284 випадки (91,2%), здебільшого у котів, собак, і лисиць. Стрімке підвищення захворювання сказом серед червоних лисиць з 8 випадків у 2013 році до 41 випадку у 2016 році пояснює загальну тенденцію підвищення захворювань сказом серед тварин за останні три роки. За вказаний період у Харківській області підйоми захворюваності сказом у тварин є періодичними. В області спостерігається 3 – 4 річний ритм епізоотії сказу.

Ключові слова: сказ тварин, епізоотологія сказу.

Актуальність проблеми. Зооноз сказу є одним з найбільш поширених в Україні природно-осередкових захворювань ссавців [4, 7, 8]. В Україні останнім часом загальною тенденцією захворюваності на сказ стало переважання його прояву серед диких тварин, собак і котів, які стають основним джерелом збудника для людини та сільськогосподарських тварин, насамперед великої рогатої худоби. Відбулося зміщення напруги епізоотичної ситуації з південно-східної території в північну, східну та центральну частини [4, 9, 10].

За даними Ю. Балима та інших (2006) в Харківській області за період з 1970 до 2004 років встановлені чітко визначені піки підвищення кількості позитивних випадків, які мають тенденцію до

певного повторення в часі. При чому під час цих спалахів чітко проглядається тенденція збільшення випадків встановлення діагнозу на сказ серед лисиць [1].

З початку 90-х років XX сторіччя відмічається стійке підвищення захворюваності сказом тварин у Росії. Серед найбільш небезпечних називають європейську частину країни [3]. При чому територіальна аплікація вогнищ сказу в більшій мірі відмічається у Центральному, Центральнo-Чорноземному, Поволзькому, Уральському економічних районах [3]. Більше всього випадків сказу серед тварин спостерігається на впродовж кордонів Росії з бувшими республіками СРСР: України, Білорусії і Казахстану [12].

Рис 1. Епізоотична карта сказу в Україні у 2016 році (за даними РВЕ)[12].

За даними РВЕ найбільша чисельність сказу в Російській Федерації реєструється у прикордонних з Україною областях, деяких областях центрального нечорнозем'я. На рисунку 1 видно значну щільність випадків сказу ближче до кордонів з України [12].

Доля прикордонних з Україною чотирьох неблагополучних по сказу областей складає 19,67 %. А ті області які межують безпосередньо з Харківською областю мають найбільшу кількість позитивних діагнозів по сказу – у Белгородській області – 198 (що становить 6,62 %) та у Воронежській області – 193 (що становить 6,46 %) [12].

Особлива роль лисиць у підтриманні й поширенні цього захворювання зумовлюється досить значною густотою їх популяції, яка пов'язана з швидким розмноженням лисиць, знищенням людиною їх природних ворогів (вовків, шакалів), високою чутливістю до вірусу сказу, тісними

контактами та агресивністю молодняку під час гону й розселення, частими випадками (40 — 80 %) хронічного й латентного перебігу інфекції, що забезпечує тривалу персистенцію вірусу в природних осередках. Нині в багатьох регіонах України на 1000 гектар чисельність лисиць піднялася до 6-12 особин. А якщо врахувати ще й весняно-літню репродукцію, то маємо ще більшу кількість [2, 3, 5, 9].

Коти відіграють суттєву роль у розповсюдженні сказу. Вони складають не більш 5 % від загального числа імунізованих тварин, при цьому вони виділяють більшу кількість вірусу [2, 4].

Харківська область знаходиться в східній частині України, має на своїй території ліси і деяку кількість необроблених степів. Природні умови та зниження активності аграрної діяльності дають можливість інтенсивно розмножуватись червоної лисиці. Тому існує необхідність визначення ролі диких тварин у розповсюдженні сказу серед домашніх тварин Харківської області.

Завдання дослідження. Проаналізувати епізоотичні особливості перебігу сказу тварин у Харківській області для розробки рекомендацій по покращенню організації профілактичної роботи.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалами служили документи ветеринарної звітності, інформація про проведення заходів проти сказу в Харківській області за 2013-2016 роки, результати лабораторних досліджень. Використовували методи статистичного аналізу, епізоотологічний метод.

Результати дослідження. Шляхом аналізу звітних матеріалів ветеринарної служби за 2013-2016 роки вивчені епізоотичні особливості прояву сказу серед диких та домашніх тварин у Харківській області. Просліджуючи динаміку сказу серед тварин в Харківській області (табл. 1) ми можемо спостерігати важливі особливості змін кількості випадків сказу в різні роки. Так у 2013 та 2016 роках кількість захворювань на сказ з найбільша і становила відповідно 78 та 118 випадків. З 2013 року до 2014 року захворюваність стрімко знизилась майже на 30 %. І якщо у 2013 році вона становила 78 випадків, то у 2014 році знизилась до 50 випадків. Протягом чотирьох років в області підтримувалась напружена епізоотична ситуація по сказу тварин. Захворюваність тварин на сказ становила більше 50 випадків на рік. З 2014-2016 роки кількість позитивних випадків на сказ збільшилась і хоча в 2014 році було 50 випадків, то вже в 2016 році 118 позитивних випадки сказу. В області спостерігається 3-4 річний ритм епізоотії сказу.

Таблиця 1

Динаміка сказу тварин в Харківській області в 2013-2016 рр.

№з/п	Види тварин	По рокам				Разом
		2013	2014	2015	2016	
1	Врх	6	4	4	1	15
2	Дрх	2	2	1	2	7
3	Собаки	23	11	18	22	74
4	Кішки	34	20	18	46	118
5	Лисиці	8	12	19	41	80
6	Єнотовидний собака	3	1	2	3	9
7	Куниця	-	-	-	2	2
8	Кажан	1	-	-	-	1
9	Пацюк	1	-	-	-	1
10	Норка	-	-	1	-	1
11	Борсук	-	-	1	-	1
12	Лось	-	-	1	-	1
13	Мурчак	-	-	1	-	1
14	Їжак	-	-	-	1	1
	Разом	78	50	66	118	312

Необхідно звернути увагу на те, що у всі роки зустрічався сказ серед котів, лисиць, собак та рогатої худоби. У інших видів тварин сказ реєстрували рідко, а в деяких видів лише 1-2 рази за весь період, який ми спостерігали. Аналізуючи видові особливості сказу у тварин протягом 2013-2016 років можемо зробити висновок, що сказ тварин зустрічався в основному серед хижаків (табл. 2).

Таблиця 2

Структура захворюваності тварин сказом в Харківській області в 2013-2016 рр.

№ з/п	Види тварин	Разом	%
1	ВРХ	15	4,8
2	ДРХ	7	2,2
3	Собаки	74	23,7
4	Кішки	118	38,1
5	Лисиці	80	25,6
6	Єнотовидний собака	9	2,9
7	Куниця	2	0,6
8	Кажан	1	0,3
9	Пацюк	1	0,3
10	Норка	1	0,3
11	Борсук	1	0,3
12	Лось	1	0,3
13	Мурчак	1	0,3
14	Їжак	1	0,3
	Разом	312	100

Кількість підтверджених діагнозів серед котів становила 38,1% (118 випадків), серед собак 23,7% (74 випадки), у лисиць 25,6 % (80 випадків), у куниць 0,6 % (2 випадки), у єнотовидних собак 2,9 % (9 випадків), норка 0,3 % (1 випадок). Таким чином у хижих тварин сказ зустрічався у 91,2 % (284 випадки). Серед диких хижаків діагноз встановлено у 92 випадках (29,4 %). У домашніх хижих тварин кількість позитивних випадків на сказ становить 61,8 % (192 випадки). Загалом у домашніх тварин захворюваність сказом становить 68,8 % (214 випадків). Тож сказ в Харківській області за вказаний період спостереження реєструвався здебільшого міського типу. В той же час стрімке підвищення захворювання сказом серед червоних лисиць з 8 випадків у 2013 році до 41 випадку у 2016 році пояснює загальну тенденцію підвищення захворювань сказом серед тварин за останні три роки. Вивчення динаміки кількості захворілих тварин методом встановлення лінійного тренду вказує на наявність тенденції до повільного зниження її у сільськогосподарських тварин і зростання – у собак, котів та диких тварин.

Висновки

1. Протягом 2013-2016 років у Харківській області підтримувалась напружена епізоотична ситуація по сказу тварин.
2. Сказ тварин у Харківській області протягом чотирьох років зустрічався в основному серед хижаків - 284 випадки (91,2 %).
3. Стрімке підвищення захворювання сказом серед червоних лисиць з 8 випадків у 2013 році до 41 випадку у 2016 році пояснює загальну тенденцію підвищення захворювань сказом серед тварин за останні три роки.
4. Вивчення динаміки кількості захворілих тварин методом встановлення лінійного тренду вказує на наявність тенденції до повільного зниження її у сільськогосподарських тварин і зростання – у собак, котів та диких тварин.

Література

1. Балим Ю. Динаміка захворюваності домашніх та диких тварин на сказ у Харківській області в 1970 – 2004 рр. / Ю. Балим, С. Ковальов, М. Малахов // Ветеринарна медицина України.– 2006.– № 4.– С. 31-32.
2. Баранов В.С., Сказ – проблеми та перспективи при оздоровленні в Україні / В.С. Баранов, О.М. Неволюк, М.Ю. Іванов // Ветеринарна медицина, 2013. - Випуск 97.- С.153-157.
2. Березина Е.С. Бешенство кошек в России во второй половине XX – начале XXI века / Е.С. Березина, Г.Н. Сидоров, Е.М. Полещук, Д. Г. Сидорова // Российский ветеринарный журнал. – 2010, № 2 .– С. 2 – 6.
3. Голік М. Характеристика епізоотичної ситуації зі сказу в Україні / М. Голік, В. Недосеков, К. Карловська, І. Полупан // Тваринництво України. - 2013. - № 4. - С. 26-31.
4. Головка В.О. Сказ тварин та його епізоотологічні особливості в межах Харківської області // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини. Збірник наукових праць. Випуск 19 (44). Частина 2, Т.2, Ветеринарні науки. – Харків, 2009. – С. 244–250.

5. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України інформує. Епізоотична ситуація на території України // Ветеринарна практика. - 2015. – № 2. – С. 2–5.
6. Епізоотична ситуація в Україні станом на кінець 2014 року // Сучасна ветеринарна медицина, 2015.– № 1 (49).– С. 10–11.
7. Електронний ресурс: <http://vet.gov.ua/node/2263>.
8. Литвин В.П. Виявлення сказу на Україні та заходи боротьби з ними / В.П. Литвин, В.В. Поліщук // Ветеринарний консультант. - 2003. – № 5. – С. 10–15.
9. Новикова О. Ю. Сказ в Україні: епідемічна та епізоотична ситуація, засоби для профілактичної та лікувально-профілактичної імунізації (огляд) / О. Ю. Новикова, О.А. Лаврик, Л.О. Панченко // Annals of Mechnikov Institute. - 2013. - N 2. - С. 6 -9. www.imiamn.org.ua/journal.htm
10. Ткаченко О.А. Епізоотологічний моніторинг сказу в Дніпропетровській області / О.А.Ткаченко, В.В. Глебенюк, Л.С. Короленко // НТБюлетень НДЦ біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК. - Т.2.-№1.- 2014. - С. 6-12.
11. Rabies - Bulletin – Europe «Rabies Information System of the WHO Collaboration Centre for Rabies Surveillance and Research» Електронний ресурс: <http://www.who-rabies-bulletin.org/default.aspx>.

**ЭПИЗОТОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЯ БЕШЕНСТВА ЖИВОТНЫХ В
ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ**

Савенко Н. Н., к. вет. н. доцент, Труш А.М., к. вет. н., доцент, Смолянинов В.К., к. вет. н., доцент,
Стещенко И.И., ст. преподаватель, Штагер Г.Н., ассистент, Труш М.А., ветврач,
Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Аннотация. В течение 2013 - 2016 годов в Харьковской области поддерживалась напряженная эпизоотическая ситуация по бешенству животных. Бешенство животных в Харьковской области в течение четырех лет встречался в основном среди хищников - 284 случая (91,2%), в основном у кошек, собак и лисиц. Стремительное повышение заболевания бешенством среди красных лисиц из 8 случаев в 2013 году до 41 случая в 2016 году объясняет общую тенденцию повышения заболеваний бешенством среди животных за последние три года. За указанный период в Харьковской области подъемы заболеваемости бешенством у животных являются периодическими. В области наблюдается 3 - 4 летний ритм эпизоотии бешенства.

Ключевые слова : бешенство животных, эпизоотология бешенства.

EPIZOOTOLOGICAL OF FEATURE OF MOTION OF HYDROPHOBIA OF ANIMALS IN KHARKIV AREA

Savenko M.M., associate professor, Trush A.M., associate professor, Smoljaninov V. K., associate professor, Steshenko I.I., senior teacher,
Shtager G.N., senior teacher, Trush M. A., veterinarian,
Kharkov state zooveterinary academy, Kharkov

Summary. During 2013 - 2016 years in the Kharkiv region maintained a tense situation on rabies epizootic animal. Rabies animal in Kharkiv region for four years met mainly among predators - 284 cases (91.2%). Number of confirmed diagnoses of cats was 118 cases, 74 cases among dogs, foxes in 80 cases, martens in 2 cases, raccoon dogs in 9 cases, mink 1 case. So rabies in the Kharkiv region for the period of observation was recorded mostly urban. The rapid increase in disease rabies among foxes red with 8 cases in 2013 to 41 in 2016 case explains the general trend of increasing disease rabies in animals in the last three years. During this period in the Kharkiv region rises incidence of rabies in animals is periodic. In the area there 3 - 4 years rhythm rabies epizootic. As evidenced by the results over the period the main factor (reservoir of infection) in the epizootic process were wild animals, where the main role for the red fox. The main carrier of rabies and the source of the pathogen in Ukraine fox (*Vulpes vulpes*), which accounts for the majority of diagnosed cases among wild animals during 2013-2016. Second place in the structure incidence of animal rabies in cats occupy. In conducting the studies found a correlation between disease wild animals and cats, it is very clearly evident in 2013, due to a common feeding grounds for foxes and cats. Studying the dynamics of the number of diseased animals by establishing linear trend indicates a tendency to slow its decline in farm animals and growing - dogs, cats and wild animals.

Key words: rabies of animals, epizootology of rabies.